

त्रिस्रोतस् स्त्री त्रिषु लोकेषु स्रोतो यस्याः । गङ्गायाम्
“त्रिस्रोतसः कान्तिमतीत्य तस्यौ” कुमा० । “कृताभिप्रेकै-
र्दिव्यायां त्रिस्रोतसि च सप्रभिः” रघुः ।

त्रिस्रोतसो स्त्री त्रीणि स्रोतांसि सन्त्यस्याम् अच् गौरा०
ङीष् । स्रोतस्त्रययुक्ते नदीभेदे “तथा ससुद्रासुत्वारः ।
नदी भागीरथी च सा” इत्युपक्रमे “लघनी गोमती
चैव सन्त्या त्रिस्रोतसो तथा” भा० स० ६७० । वरुण-
सभास्यतीर्थभूतनद्यादिकथने ।

त्रिसृशा स्त्री त्रीणि चान्द्रदिनानि एकस्मिन् सावने
दिने सृशति सृश-क । एकादशीभेदे “यदा
पूर्वदिने दशमी परदिने चैकादशी खत्या ततो द्वादशी
रात्रिशेषे त्रयोदशी सा चैकादशी त्रिसृशा” रघु०
“एकादशी द्वादशी च रात्रिशेषे त्रयोदशी । तत्र
क्रतुशतं पुण्यं त्रयोदश्यान्तु पारयेत्” एका० त० धृत
वचनम् । “एकादशी द्वादशी च रात्रिशेषे त्रयोदशी ।
त्रिसृशा नाम सा चोया ब्रह्महत्यां व्यपोहति” संपत्त-
वचनम् । अष्टसु महाद्वादशीषु वासरत्रयस्त्रिंश्यां
२द्वादश्याश्च द्वादशीशब्दे दृश्यम् ।

त्रिज्ञान न० त्रिषु कालेषु ज्ञानमत्र । त्रिकालज्ञानाङ्गे
त्रतभेदे । तच्च वानप्रस्थाङ्गं प्रायश्चित्ताङ्गञ्च । तत्राद्यां
कामन्दकीनोतिशास्त्रे उक्तं यथा “वनवासः पयो-
भूजनीवारफलवृत्तिता । प्रतिपह्निवृत्तिश्च त्रिज्ञानं
त्रतचारिता । देवातिथीनां पूजा च धर्मेऽयं वन-
वासिनः” इति यन्तु त्रिष्वणशब्दे दर्शितम् । [चेत्ते अमरः

त्रिहृत् न० त्रिः ह्रस्वेन कृष्टं चेतृम् । त्रिवारं ह्रस्वेन कृष्टं
त्रिहायण त्रि० त्रयो हायना वयोऽस्य णत्वम् । त्रिष्वे
गवादी “अथ संस्कारणं कृत्वा लक्षयित्वा त्रिहायणान्”
भा० व० २२१ अ० । स्त्रियान्तु ङीप् । “त्रिहायणी
त्रिष्वर्षा गौः” अमरः । “यत्सतयश्च त्रिहायणोऽप्रीताः
पञ्चवर्णा राजीयष्टयस्यो नवनीतष्टयस्योऽरुणाः पिशङ्गप्रः
सारङ्गप्रः” कात्या० श्रौ० २२।६।१२।२।३।४।५।६।७।८।९।
“कृते युगे वेदवती तृतायां जनकात्मजा । हापरे श्रौष-
दो आया तेन कृणां त्रिहायणी” जन्मखण्डम् ।

त्रोषु त्रि० त्रय इषवः परिमाणमस्य कन् तस्य लुक् । १।६।७।८।
मिते स्थाने । त्रयः इषवो यत्र कप् । २।१।२।३।४।५।६।७।८।
धनुषि न० । “त्रोषुकं धनुर्दक्षिणा” कात्या० श्रौ० २५।४।
४७। अस्यां त्रिहृत्किञ्चादिमिहौ त्रिभिरिषुभिरुपेतं धनुर्द-
क्षिणेत्यर्थः” सं० व्याख्या ।

त्रोष्टक पु० त्रिस्तः ऋगादिरूपा इष्टका यस्य । अग्नि-
भेदे “स एष त्रीष्टको अग्निः । ऋगेका यजुरेका सामैका
तद्यां कां चानचोपदधाति रुक्म एव तस्या आद्यतन-
मथ यां यजुषा पुरुष एव तस्या आद्यतनमथ यां साम्ना
पुष्करपर्णमेव तस्या आद्यतनमेवं त्रीष्टकम्” शत० ब्रा०
१०।५।२।२१ ।

त्रुट छेदने या दिवा० पक्षे तदा० कु० पर० अक० सेट् । त्रुट्यति
त्रुटति अत्रु(लो)टोत् । त्रुटोऽट् । छेदनात् अत्रयवद्विधा-
भाव मातृस् “यावन्मे दन्ता न त्रुट्यन्ति” हितो० “त्रुटितं
पयोधरतटे हारं पुनर्योजय” सा० द० । “त्रुटित इव
सुक्तामणिसरः” उत्तर० ।

वि+विरुजीकरणे सक० । “कण्टकैरेना विरुजेयुः” कात्या०
श्रौ० २१।१।२२। “विरुजेयुः वितुद्येयुः” सं० व्याख्या ।

त्रुट छेदने चुरा० आ० सक० सेट् । त्रुटयते अत्रुटयते ।

त्रुटि(टी) स्त्री कृटा० त्रुट-इन् वा ङीप् ।
१। स्त्रुट्यैलायां २। अत्रुट्ये ३। संशये ४। कालभेदे च अमरः
स च “योऽक्ष्णोर्निमेषस्य खरामश० भागः स तत्परस्त-
च्छतभाग उक्ता । त्रुटिर्निमेषैर्धृतिः १८भिश्च काष्ठा तच्चि-
शता सङ्गणकैः कलोक्ता” सि० धि० उक्तेः तत्परस्य
शतभागकालरूपः । “क्षणद्वयात्मकः कालस्तु टिरिति”
भरतः तन्मूल्यं मृग्यम् । तदमेक्षया क्षणस्य भाग०
अधिककालतोक्तेः तस्यामूर्त्तत्वात् क्षणस्य मूर्त्तत्वाच्च तथा
हि “प्राणादिः कथितो मूर्त्तस्तु टाट्रादोऽमूर्त्तसंज्ञकः”
स्त्रु० सि० “त्रुटिराद्या यस्य तादृशः कालः एकप्राणा-
न्तर्गतस्तु टितत्परदादिकोऽमूर्त्तसंज्ञकः व्यवचारायोग्यत्वे-
नार्थामूर्त्तयम् । भाग० १।१।५, ६। अन्यथा मानसुक्तं
यथा “अणू द्वौ परमाणुः स्यात् त्रसरेणुस्त्रयः स्रुतः ।
ज्वालाकैरश्मयवगतः खमेवातुपतन्नात् । त्रसरेणुतयं
भुङ्क्ते यः कालः सः त्रुटिः स्रुता । शतभागस्तु वेधः
स्यात्तैस्त्रिभिस्तु लवः स्रुतः । निमेषस्त्रिलवो ज्ञेय
आम्नातस्ते त्रयः क्षणः” । “भरतः सङ्ग पजेन्याः
कलात्रुटिलवक्षणीः” हरिवं० १६८ अ० । “शुक्लस्व वज्रस्वश्च
कला काष्ठा त्रुटिस्तथा” भा० आ० २५ अ० । “प्राण-
त्रुटित्वे अत्रयवाद्याकालस्य चेतृस्य च वेत्ता” ह० सं० २ अ० ।
२। कुमारातुचरमाहभेदे “केशयन्त्री त्रुटिर्मास क्रोशना
तु तद्धितप्रभा” भा० ग० ४७० । माहगणोक्तौ । भावे
इन् । ३। अत्रयवादिहीनतायाम् ।

त्रुटिवीज पु० त्रुटिरस्य वीजनस्य । कचौ मूलभेदे शब्दमा०